

Hvad ser du?

Målt med vore dages målestok var den *opdragelse*, min generation fik, streng. Vi skulle adlyde – vi skulle være præcise – vi skulle være høflige – vi skulle respektere dem, der var over os, og tage ved lære af dem – vi fik aldrig lov til at dominere – når voksne var til stede, skulle vi rejse os op og give dem pladsen – og vi skulle være stille.

Det blev indprentet os, at der var noget, vi skulle, hvad enten vi havde lyst eller ej.

Man kan sige, at en sådan gammeldags opdragelse giver en del *hæmninger*; det er sandt, men hæmninger kan være af det gode, idet de lægger bånd på den alt for frie udfoldelse – hæmningsløse unge er ikke just anbefalingsværdige. Og hæmninger kan overvindes og bliver overvundet, når blot opdragelsen ikke er så streng, at den medfører en uovervindelig frygt og uselvstændighed.

Hjemmene og skolerne var stort set enige om, at sådan skulle børn og unge opdrages. I skolen (både folkeskolerne og gymnasierne) var det klassiske dannelses-mønster grundlæggende. Guldalderens litteratur var grundlaget for danskundervisningen. Vi lærte salmer og nationale sange udenad.

Konfirmationsundervisningen gled ind i dette opdragelsesmønster. Præsten havde autoritet; vi skulle lære noget; vi skulle være til Gudstjeneste hver søndag.

Således blev det indskærpet os, at der var noget, der var *absolut*. Opdragelsen havde ikke til mål, at man skulle realisere sig selv, sådan som man nu engang var fra naturens hånd, men at man skulle respektere det, der var højere, og stræbe efter det bedste. Man skulle lære at bære ansvar. »Melder der sig en opgave, tager man den på sig og løser den!« som en højt respekteret jurist udtrykte det og viste ved sit eksempel.

Jeg følte som ung, at den opdragelse, jeg fik, var for kategorisk og autoritær, men nu er jeg tilbøjelig til at være taknemmelig for den.

Jeg fik i min barndom og ungdom *aldrig et populariseret eller sentimentalt billede af Frelseren*. Når vi var til Gudstjeneste, hvilket indtil min konfirmation var sjældent, var der højtid over det, thi der var så stille i kirken, at man mærkede stilheden.

Jeg blev 20 år, før jeg vidste, at der fandtes evangeliske sange! Salmebogens salmer var det eneste, jeg kendte, og jeg

savnede ikke noget. *Brorson, Kingo, Grundtvig, Ingemann, Luther, Paul Gerhard* behøvede efter mit skøn intet supplement.

Jeg vidste ikke, før jeg blev omkring 20 år, at navnet *Jesus* blev sunget i tre fjerdedelstakt andre steder. Den takt kendte jeg kun fra valsemelodier.

I intet af de hjem, hvor jeg kom, så jeg billeder af Jesus på væggen. Den slags var utænkeligt. Jeg var aldrig i søndagsskole og aldrig på nogen børne- eller ungdomslejr, så jeg har aldrig sunget, at han har kastet alle mine synder bag sin ryg, og har aldrig deltaget eller overværet noget kryb-espil eller lignende ved juletid.

De præster, jeg hørte efter min konfirmation (*Malmstrøm, Ussing og Westergaard*), var myndige mænd, der intet gjorde for at trække folk til sig og aldrig anvendte billige metoder.

*

Jeg møder i dag rådvilde forældre rundt omkring. Nogle sørger over, at deres børn er blevet ført vild – *af menigheden!*

Det var i min ungdom utænkeligt, at unge skulle være åndelige ledere. Jeg kom, som nævnt, ikke i søndagsskole – men var jeg kommet, da havde lederne været modne mænd og kvinder.

I dag har man ofte overladt lederskabet til unge mennesker, der slet ikke kan skabe den nødvendige respekt.

Derfor gives der ofte et skævt, misvisende, fordrejet billede af Frelseren og Herren – og det fører til, at mange unge i foragt for det, de har oplevet i menighederne, går direkte ud i verden.

Et grelt eksempel er den såkaldte kristne rock. Den har ledet og leder fortsat skarevis af unge bort fra Sandheden, ud i synden og verden. Rock ville aldrig kunne have fundet sted i min ungdom, thi da gav opdragelsen os visse gode hæmninger. Rock forudsætter hæmningsløshed og giver kødet lejlighed til at boltre sig uhindret – og når så navnet Jesus inddrages i denne hæmningsløshed og tarvelighed, er det udelukket, at nogen kan få andet end et fordrejet og forførende billede og indtryk af ham.

Derfor bør man nu overalt holde sig borte fra de forsamlings, der har åbnet for »kristne rock-grupper«, hvis ikke man vil være medskyldig i forførelse af de unge.

*

Jeg har nævnt det grelleste og klareste eksempel på forfalskningen af evangeliet – men det er måske ikke det farligste, fordi det er så åbenbart og tydeligt.

Farligere er måske det sentimentale billede, der gives af Herren i nogle (mange) af søndagsskolerne rundt omkring såvel som på børne- og ungdomslejre.

Man har indført *flonellografer* i undervisningen af børn og unge. Her fremstiller man *visuelt* Guds ord. Men dermed gør man børnene en bjørnetjeneste. Thi hverken Kristus eller Ordet kan fremstilles visuelt, uden at han og Ordet forfalskes! Han er netop *ikke* sådan, som han fremstilles på flonellografen – og Ordet er heller ikke sådant! Guds ord er af en sådan beskaffenhed, at det *kun kan forkyndes!*

Gør det ikke evangeliet tydeligere for børnene, når de kan se det på flonellografen?

Nej, for det er ikke evangeliet, der fremstilles på flonellografen – det er en omdannelse af det til noget synligt og dermed en omdannelse, *hvorved det guddommelige og hellige er borte!*

Det er et forsøg på at forklare noget, der ikke kan forklares. Kristus er og forbliver (også for børn og unge) *Guds hemmelighed* – Han er Gud selv – Han er ovenfra – Han er ikke af denne verden – derfor er det en forfalskning af Ham at fremstille ham visuelt på en flonellograf, thi dermed bliver han jo af denne verden, en, børnene umiddelbart kan »forstå«!

Flonellograf er dybest set et vidnesbyrd om, at man ikke har givet til at forkynde Ordet for børn og unge – men det er velment som så meget andet, vi mennesker finder på, fordi vi ikke kender Herren – men kun har hørt et rygte om ham.

Følgelig har vi overalt i menighederne i dag mange unge, der har fået et alt for letkøbt indtryk af evangeliet.

De har hørt og desværre også set Bibelordet fremstillet, uden at de har fået en indre bæven for helligheden.

Jesus er blevet sentimentaliseret – en venlig, overbærende mand – ham er der intet frastødende ved – han er så god, så god, så god!

Denne fare, som jeg ikke skal uddybe, modsvarer den moderne opdragelse, der ikke sigter imod at skabe den dybe respekt og tavshed for det virkelig store og ædle. I dag opstilles der ikke faste normer for opdragelsen – alt er *relativt* – det modsvarer i menighederne af denne forvanskning af Herren, der hverken skaber bæven eller

syndsoverbevisning eller respekt, thi Han er ikke DEN, HAN ER, men den vi har gjort ham til. Hånd i hånd med denne forkerte undervisning af børnene går alt for ofte en opfordring til dem om at række hånden i vejret og »tage imod Jesus«!

Og naturligvis gør børnene så det i stort tal! Vi har i dag mange mænd og kvinder, der i barndommen »tog imod Jesus« på en sådan måde, men som nu har vendt alt, hvad der har med menighedsliv at gøre, ryggen – lad os være varsomme med at lægge hovedskylden på dem!

Alt sådant var som sagt utænkeligt i min ungdom. *Grundtvig* havde endnu så megen indflydelse over opdragelsen, at hans berømte »menneske først, så kristen« gjorde sig gældende.

Paulus siger det samme, men med andre ord: »Det åndelige menneske er ikke det første, derimod det sjælelige – derefter det åndelige« (1. Kor. 15,46).

Det er en beklagelig misforståelse, når man vil gøre børn til åndelige mennesker, thi det er ikke det første. Et åndeligt barn er et misfoster.

Den opdragelse, vi fik i min generation, gik så afgjort ikke ud på at gøre os åndelige, men gøre os skikkede til at lære noget, stræbe efter noget højere, bære et ansvar, vise respekt for ældre og mere erfarne, ikke udfolde os hæmningsløst, men kende vor begrænsning, ikke lade alt være lige godt, men lære at skelne mellem godt og mindre godt – kort sagt: opdragelsen gik ud på, at det sjælelige menneske skulle blive, hvad det burde blive.

Derfor blev der dengang stillet krav til os, ofte strenge krav.

Jeg tror, det var et vældigt gode.

*

Den opdragelse, min generation fik, indelbar, at der var en vis afstand imellem os og dem, der var over os (den ældre generation, vore lærere og foresatte); der herskede ikke et kammeratligt forhold imellem dem og os – det skulle de meget have sig frabedt!

Et kammeratligt forhold til Ham, der er over os alle, var utænkeligt.

Og de hæmninger, den »strenge« opdragelse påførte os, gjorde, at det, som *Bonhoeffer* kalder det *pøpelagtige*, ikke havde mulighed for at blive modtaget, endsige anvendt i menighedslivet. Den, der ikke kan holde afstand til det pøpelagtige, men er så kammeratlig, at han lader det komme til orde, han bukker under i livet.

Til det pøpelagtige hører netop rock – drama – mimen – og alt sådant, som ingen, der kender til de hæmninger, en god opdragelse giver, nogen sinde vil være

med til. Kun uopdragne, hæmningsløse eller forførte sjæle rækker i misforstået kammeratlighed den slags ting hånden – og bukker under!

*

Hvad skal vi dog gøre i denne rædselsfulde tid, hvor menighederne har åbnet for det pøpelagtige og jager mangfoldige bort fra kendskabet til Herren Jesus?

Og har de ikke åbnet for det pøpelagtige, så har de gjort evangeliet trivielt og kedsommeligt ved deres forsøg på at gøre det »forståeligt«, hvorved de har berøvet det dets guddommelighed og kraft.

Dog, lad mig ikke fralægge mig selv skylden! Jeg er jo *medskyldig* – og det er vi formentlig alle!

Vort Nej var ikke et uforbeholdent og konsekvent Nej. Vort Ja til Herren var mere et Ja i ord end i gerning.

Lad os begynde med at bekende vor egen synd og kommen-til-kort. Dommen tager ikke sin begyndelse med de andre, men *med os*.

*

Dernæst kan det være, vi må blive opmærksomme på *vort personlige ansvar* i langt højere grad – og med dette *vort hjemms ansvar*.

Det er dødsensfarligt at gå til møde i mangfoldige menigheder, dødsensfarligt at sende unge derhen.

Derfor kommer hjemmene nu i centrum og indtager den centrale plads.

Sådan var det i min ungdom. Vi gik ikke til mange møder. Efter min konfirmation var jeg til Gudstjeneste hver søndag og derudover til Bibeltime i et privat hjem en eller højst to gange om måneden.

Hvis dette atter bliver mønstret, er der næppe tabt noget væsentligt, men snarere vundet adskilligt.

Hvad en god Moder og en god Fader betyder for deres børn, kan ikke beskrives – og kan aldrig erstattes af noget andet.

Paulus minder *Timoteus* om hans Mor og Mormoder (2. Tim. 1,5) og minder ham om, at det var af dem, han fra barndommen af lærte de hellige Skrifter at kende (3,14-15).

Gode forældre forstår instinktivt, at det åndelige menneske ikke er det første, men det sjælelige. De kender deres barn som ingen anden. De kan lade barnet lære de hellige Skrifter at kende uden at presse det til at blive et åndeligt menneske før tiden. De er ikke nervøse på Guds vegne for, om barnet nu også tager imod Jesus, thi de ved, at Gud ikke er nervøs.

Derfor kan de give barnet sunde interesser og sunde glæder. De hjælper barnet

frem til den selvstændighed, hvor det selv siger Nej til det pøpelagtige og Ja til det ædle.

Det kan være nødvendigt at vende de etablerede menigheder ryggen og vende ansigtet imod sit eget hjem, hvis man vil værne sine børn og unge imod kristenhedens elendighed og gøre dem sunde i troen.

Let er det ikke, men hvorfor skal det være let? Alt, hvad der virkelig har værdi i livet, koster stadig anstrengelse og kamp – heri ligger den dybe tilfredsstillelse og glæde!

*

Det vidunderlige ved hjemmet er, at der holder man ikke møde for sine børn! Når man læser Guds ord med det, føler barnet ikke, at det er til møde! Og det er herligt at være fri for den følelse – især når man er barn! Derfor er der ingen fornemmelse af noget kunstigt eller fremmedartet – thi det er jo »hjemme hos mig selv«!

Derfor føles alt ægte. Far og Mor skal ikke som de fleste prædikanter og ungdomsledere helst berette om alt »det mægtige og forunderlige«, Gud gjorde i menigheden eller på lejren – Far og Mor skal slet ikke berette noget – derfor ingen nervøsitet – intet hektisk presseri – sandheden holdes højt i respekt – og fornemmes af barnet!

Bort fra ungdomsmøder – tilbage til hjemmet – det er ansvaret, der påhviler mange i dag. Bort fra menigheden – tilbage til hjemmet – så stort kan ansvaret også blive. Lad os hellere se det i øjnene end flygte fra virkeligheden!

*

Det er langt vigtigere at give sine børn en fornuftig opdragelse end at sende dem til møder i en menighed, hvor de ingen opdragelse får, men påtvinges et forsimplet »evangelium« og et tarvelig-gjort billede af Herren.

Et af de store problemer for mange forældre er, hvordan de skal hjælpe deres børn og unge med at orientere sig i den side af tilværelsen, som *kulturlivet* udgør (litteraturen, musikken, kunsten). Når børnene kommer i en vis alder, får de en vældig appetit på disse ting.

I min ungdom fik vi hjælp i skolerne, fordi de arbejdede med den klassiske dannelse som grundlag. Vi lærte den gode danske litteratur at kende. Og hvad skolerne ikke hjalp med, kunne de gode folkekirkelige kredse, jeg dengang kom i, hjælpe med. Og musikkens verden åbnede min Fader for os.

I dag hjælper skolerne ikke, som de

burde, fordi man har forladt den klassiske dannelse på det kristeligt-moralske grundlag. Skolerne fører desværre ofte vild. Menighederne hjælper i det store og hele ikke, men drager også den forkerte vej i retning af tarveligheden. Hjemmene er derfor alene om denne store opgave – og Far og Mor føler sig ofte hjælpeløse!

På side 3 står der lidt om *Bønnevagt* – men jeg har ikke nævnt *konkrete* bønneemner. Her føler jeg trang til at fremhæve *de danske hjem* – ikke mindst de hjem, hvor forældrene kæmper med de problemer, jeg har beskrevet så kort – kæmper i

en følelse af magtesløshed, fordi alt og alle synes at trække deres børn nedad – selv menighederne hjælper dem ikke!

Så svært har det ikke været for danske hjem i mangfoldige generationer. Giv dig tid – eller tag dig tid til at bede for *Danmarks hjem*, hvor Danmarks unge bliver præget for livet – for forældrene, at de vågner for deres ansvar – for alle kristne forældre, at de ikke lader stå til, ikke tillader menigheden at påvirke deres børn i nogen gal retning og ikke selv giver op, når det ser håbløst ud.

Gud hører bøn!

*

Den verdensberømte svejtsiske teolog, professor *Emil Brunner*, var ligesom *Adolf Schlatter* og *Karl Heim* først og fremmest en Ordets tjener. Han forkyndte evangeliet, vidende, at han, med al sin lærdom og visdom, intet var og intet kunne i sig selv. *Den hellige* er en prædiken, han holdt i *Fraumünsterkirke* i *Zürich* efter krigen.

*